
A gdje su teolozi?

1. *Ima li koga na vidiku?*

Može se činiti patetičnim da se netko, nakon više od dvadeset godina (profesionalnog) bavljenja teologijom, rastuži. U posljednjih dvadeset godina u našim su se stranama dogodile duboke društvene promjene, od raspada jednog naizgled stabilnog društvenog sustava (premda u sebi trulog, oslonjenog na голу materijalističku ideologiju), preko rata sa svim strahotama koje je donio i ranama koje je uzrokovao, do vrtložnih i slabo providnih procesa novog uređivanja društva na svim razinama, od politike do ekonomije, od znanosti do odgoja, od zakonodavstva do zdravstva i tako redom.

Ne može se zanijekati da su tijekom promjena posljednjih desetljeća u hrvatskoj Crkvi teolozi bili prisutni. Gledajući unatrag, ne može se zanijekati da se, barem u najtežim trenucima, tražio i čuo glas teologa, pa ako se njihova mišljenja i poticaji nisu prihvaćali, znalo se da postoje. Međutim, ta je generacija teologa, impregnirana koncilskim duhom i sviješću o vlastitom crkvenom i društvenom poslanju, na zalasku. Dolaze nove generacije mladih teologa, koje imaju sve manje neposrednog iskustva o zahtjevnim vremenima poslije koncilske obnove i krizama društvenih mijena, a nalaze se pred jednako teškim, ako ne i zahtjevnijim crkvenim, društvenim i znanstvenim izazovima. Upravo se od mladih očekuje puna zauzetost, gromki glas, nove sugestije i neposrednije reakcije na ono što se događa u Crkvi i društvu, a tiče se kršćanskog razumijevanja Boga i čovjeka, objave i vjere, zajedništva i spasenja. Samo, pitanje je: *gdje je taj glas?* Ili to oko nas puca gromka teološka tišina!?

Kako, primjerice, razumjeti da naši teolozi nisu našli za shodno javno i dublje pozabaviti se vrlo znakovitim slučajem uskraćivanja riječi papi Benediktu XVI. na rimskom sveučilištu *La Sapienza*. Tim više što se radi o odnosu znanosti i vjere, autonomiji

i granicama slobode, te problemu istine i tolerancije, što sve zadire u samu srž bavljenja teologijom. S druge strane, vidljivo je kako neki *lijevi* sve to koriste da bi promovirali staru i odavno providnu anticrkvenu (zapravo antivjersku) ideologiju (usp. intervju P. Matvejevića «I Bozaniću bih zabranio pristup», *Slobodna Dalmacija* 17. siječnja 2008., str. 10; S. Blagus, «Huljenje Krista» *H-portal*, 13. 2. 2008.).

Vjerojatno nije teško naći podatak koliko u Hrvatskoj ima teologa. Prema podacima za ovu akademsku godinu u rad naših teoloških učilišta na razne je načine uključeno više od dvije stotine kvalificiranih teologa, od čega dvije trećine s punim radnim vremenom. Zaista, velik broj stručnjaka za Boga i Crkvu, za Sveto pismo i Isusa Krista, za religiju i vjeru, za milost i spasenje, za povijest i bogoštovlje, za moral i duhovnost, za crkveno pravo i pastoral, za pouku u vjeri i pomoć u teološkim potrebama! Te bi osobe trebale poznavati prave informacije, biti upućene u teološku metodu i, iznad svega, trebale bi imati volje i ljubavi da to primijene na opće dobro.

2. *Bez veze sa životom?*

Ne bi li bilo potrebno upitati se, listajući i čitajući teološke publikacije, posebno one s oznakama A1 i A2, kojim se to pitanjima teolozi danas bave i kakve odgovore nude? Jesu li teme kojima se danas bave teolozi u Hrvatskoj doista relevantne za sadašnjost, ili, kako se to ponekad veli, nemaju veze sa životom? Ne mislim tu tek na analizu društvenih problema i na teološka raščlanjivanja, nego na nešto mnogo dublje, na poticaje i osvjetljenja, pa čak i nadahnuća za koje je teologija sposobna (i na koje je pozvana), kako unutar Crkve tako i unutar i društva u kojem živi. To, s jedne strane, može biti kritički odgovor (primjerice o odnosu Crkve i društva), ali i korištenje prikladnog *kairosa* za razjašnjenje značajnih tema na javnoj razini (u povodu, na primjer, javnog poricanja kreposti čistoće, čega smo svjedoci u komentarima slučaja ubojstva Kristine Šušnjare). Naime, teolozi bi trebali znati da postoje prikladni trenuci koji, ako se ne iskoriste, možda se na takav način nikada više neće vratiti. Lako nam se je (koji put i osobito drago) pozivati na takozvane vječite teme kojima se nikad nećemo prestati baviti, no baš njih treba zaodjenuti u prikladno ruho i ponuditi konkretnim ljudima.

Svaki put kad se osjeti da se teologija udaljila od pitanja konkretnog života, zapravo se osjeća mučni dah prevladavajućeg oportunitizma. Moguće je, čak i vrlo vjerojatno, da se tu ne radi o nekom neposrednom probitku, nego upravo o iskazu

vlastite unutrašnje teološke nesigurnosti u nazovi dijalogu s postmodernim vremenom, koje građevinu budućnosti svijeta želi podići mimo solidnih temelja objektivne istine, što u konačnici vodi do zamjetnog straha. A kad je *teološki proizvod* lijepo umotan u takvu bojazan, postaje neprepoznatljiv i nezanimljiv, pa će malo tko za njim posegnuti.

3. Identitet teologa

Životna vrijednost teologije za pojedinca i zajednicu, pogotovo zajednicu vjere, ne nalazi se isključivo u vrsnom znanstvenom radu, nego ponajviše u jasnoći cjeline i prepoznatljivosti teološkog identiteta, što je neodvojivo od same osobe kršćanskog teologa. Teolog, naime, po svojoj definiciji ne može biti profesionalac u stvarima vjere (zapravo zanatlija!), jer Bog ne može biti objekt njegova rada na način kao što su to objekti drugih znanosti. Teologiji je uz vlastitu znanstvenu metodu prijeko potrebna i unutrašnjost, razumijevanje, proučavanje i iznošenje iznutra, iz samog odnosa što ga zovemo vjera, a što je konačno osobni slobodni odgovor na Božju ponudu spasenja.

Već od najranijeg razdoblja kršćanskih teoloških promišljanja bilo je jasno da bez odgovora i iskaza vjere teologa nema ni teologije. Teolog je uvijek u trostrukom odnosu: prema pologu vjere, u iskrenom traženju služeći se prikladnim metodama, te prema zahtjevima osobne vjerodostojnosti. Jednostavnije rečeno, teoretski je moguće funkcionirati kao teolog iz *druge ruke*, ali takav teolog je tek manje ili više ne/uspješan pripovjedač tuđih priča.

Nazvati se teologom ima pravo samo onaj tko *poznaje Boga*, ili je barem na putu njegova u/poznavanja. Biti teolog, a ne poznavati Boga, protuslovno je već u samim terminima. Poznavati Boga, međutim, postavlja nove ciljeve i trasira nove putove. Sve trajnije (i intimnije) upoznavanje Boga i susretanje s njegovim otajstvom u općoj i osobnoj povijesti, teologa izvodi na široki areopag svijeta, nadahnjuje ga i ne da mu mira, sili ga na slovo odgovora, promišljanja i svjedočenja, ohrabruje ga pred silama zla i blagoslivlja radošću.

4. Sanjam ...

Tko otvorenim očima promatra sadašnji trenutak teologije u našim stranama lako se može zapitati je li nada u očitiju zauzetost teologa u Crkvi i društvu tek pusti san? Ne znam kakvi su bili Isusovi snovi, ali nam je ostalo svjedočanstvo da je on zajednici onih koji su ga upoznali povjerio neotuđivo poslanje da pođu (ne da stoje na mjestu) i uče čuvati njegovu riječ spasenja. Povjerio im

je da postanu posrednici njegova mira i da se po njima, barem u znakovima, već ovdje ostvaruje njegovo Kraljevstvo. A to je moguće samo u vjeri da je on s nama u sve dane do svršetka svijeta.

Imamo li pravo nadati se rastu - ili ga barem sanjati - nove generacije teologa, osjetljive na pitanja sadašnjeg trenutka i hrabre u aktivnom prinosu izgradnji Crkve i društva, u skladu s temeljnim načelima evanđelja i konkretnim normama *po mjeri Kristovoj*? Svatko ima pravo na snove, a pravi snovi početak su bolje sutrašnjice.

Stoga, sanjam teologa koji će otkriti Riječ kao blizinu i radost vlastitog poziva. Sanjam teologa koji neće odustati od traženja, pa i kad mu se učini da se ruše stupovi prividne sigurnosti, teologa koji će imati hrabrosti da se vazda nanovo primakne Kristu i dotakne skuta njegove haljine, kako bi ozdravio od zaraznog privida samodostatnosti.

Sanjam teologa koji se svakodnevice sa zahvalnošću hrani kruhom života, da bi mogao ne tek progledati i prohodati, nego potrčati ususret i za sobom povesti tražitelje Istine na livade Kraljevstva. Sanjam teologa koji se ne boji na tom putu pridružiti Mariji iz Nazareta i Josipu tesaru, koji pomno sluša Magdalenino klicanje radosti u ranu zoru prvoga dana, koji se druži sa sinovima Zebedejevim i na ribarenje izlazi sa Šimunom, zvanim Petar, puštajući da i u njegovoj nutrini odzvanja iskreno priznanje: *Ti si Krist, Sin Boga živoga, i Ti znaš da te volim!*

Sanjam teologa koji će znati uvijek nanovo diviti se veličini svoga poziva i poslanja, svjestan oskudnosti vlastitog znanja i nužnosti pomoći milosti bez koje ga ne može izvršiti. Sanjam teologa koji, obraćajući se ljudima, bez prestanka se obraća Bogu s istom radosnom i iskrenom zahvalnošću kao i onoga dana kad je održao svoje prvo predavanje.

Naposljetku, sanjam teologa koji ni nakon dugih godina neće prestati sanjati da konačno postane dijete koje svome Spasitelju može povjerljivo prošaptati: *Ti sve znaš. Ti znaš da Te volim!* Napokon, ljubav (Bog koji je ljubav!) spašava i nas, i Crkvu, i svijet. Božja ljubav je, u konačnici, motiv i motor teološke zauzetosti.

Ja samo sanjam da se u našoj Crkvi i narodu taj motor ne ugasi.

Ante Mateljan